

LES BASTONERES DE MASQUEFA. QUARANTA ANYS D'HISTÒRIA

M. CARME JUNYENT

El ball de bastons té una llarga tradició a Masquefa. Tant, que ni se'n coneixen els orígens. El que sí que se sap és que, fins a l'any 1979, només el ballaven els homes. I també se sap que, en el transcurs del segle XX, la colla va interrompre dues vegades la seva activitat. La primera amb motiu de la Guerra Civil. Una interrupció de nou anys fins que, el 1945, els bastoners van reprendre l'activitat. Aquesta etapa va durar fins a l'any 1962, en què es van tornar a aturar, i ja no hi van tornar fins a l'any 1978.

L'any 1978 s'inaugurava el Casal L'Alzinar i el Pere Aloy va proposar que els bastoners es reunissin per ballar en aquell acte. A partir d'aquell dia van tornar a ballar per les festes de Masquefa i rodalia fins que, l'any següent, es van presentar a la IV Trobada de Bastoners de Catalunya que se celebrava a Castellar del Vallès. Allà, un fet va sorprendre els bastoners masquefins. En paraules d'Àngel Matas: «el que ens va impactar més, tant a mi com als meus companys, va ser quan els va tocar el torn de ballar a la Colla de Bastoners de Vilanova i la Geltrú, en què hi actuaven un grup de noies bastoneres, cosa que no havíem vist mai i que ballaven tan bé o més que els nois. Vam quedar admirats en constatar i veure aquell grup de noies amb tanta gràcia i que picaven amb els bastons tant o més que els joves».

A partir d'aquí, tot es va precipitar. Un grup de noies amb ganes de ballar i el pare de dues d'elles —el Miqueló—, que treballava amb l'Àngel Matas a la fàbrica del cartró i que li ho va

comentar, van posar fil a l'agulla però van topat amb dos problemes: el pressupost i l'oposició d'alguns bastoners que no volien de cap manera que entressin noies a la colla.

La qüestió del pressupost la va poder resoldre el mateix Miqueló: com a membre de la Societat de Caçadors, va aconseguir que aquesta entitat prestés la quantitat que calia per a vestits, bastons i tot el que era necessari. Pel que fa als nois, la cosa va anar d'una altra manera. Els que no volien que les noies s'hi incorporessin van abandonar la colla. Ells s'ho van perdre perquè, aquell mateix any, les bastoneres ja van actuar per la Festa Major i l'èxit del grup va ser tan gran que de seguida van tenir actuacions arreu i això els va permetre retornar el crèdit dels caçadors al cap de dos mesos.

Tot i que, de bon començament, nois i noies eren part de la mateixa colla, en els inicis d'aquesta nova etapa, els bastoners i les bastoneres ballaven per separat. No pas per qüestió de gènere, sinó d'habilitat en el ball. Els nois feia més temps que assajaven i en sabien més. En alguna sortida, els nois no havien volgut acompanyar les noies i havien actuat elles soles, així que semblava que el grup s'anava separant. El que va unificar-lo definitivament va ser el flabioler. Atès que cada vegada hi havia més demanda d'actuacions i l'Enric Pujol, el mític flabioler que va acompanyar la colla durant molts anys, no podia ser a tot arreu, es va constituir la Colla de Bastoners i Bastoneres de Masquefa i, d'aleshores ençà, han ballat sempre junts. De fet, l'única diferència ha estat en els

vestits: els camals dels nois són vermells amb picarols de color daurat i els camals de les noies són blaus amb picarols platejats. A més a més, els nois porten faixa i les noies un cosset blau.

Entre les moltes actuacions de l'any 1980 n'hi ha tres d'especials: la participació a la V Trobada de Bastoners de Catalunya que es va celebrar a Montblanc i, el 24 d'agost, l'actuació a la Festa Major d'Igualada al matí i a la Festa de l'Arròs de Sant Guim de Freixenet a la tarda. L'any 1981, la colla —que ja comptava amb 24 membres, 12 nois i 12 noies— va augmentar amb cinc nois i set noies i, d'aleshores ençà, a Masquefa sempre hi ha hagut més bastoneres que bastoners.

En tots aquests anys, les bastoneres de Masquefa han acumulat un gran nombre d'experiències. L'any 1981 van anar a Castellar amb motiu de l'aniversari dels bastoners, i aquesta vegada no hi anaven els homes sols. També van ballar a Barcelona en la celebració del Mundial de Futbol i al Saló de la Infància i la Joventut. Van participar en el Festival Internacional de Música de Cantonigròs. L'any 1984 van participar, juntament amb la Coral L'Alzinar, en la celebració del centenari de la Cobla-Orquestra Montgrins. Els Montgrins venen a Masquefa des de l'any 1946 (o 1947 segons les fonts). Són un element imprescindible de la Festa Major i el vincle amb el poble és inqüestionable. I a aquestes i moltes altres sortides s'hi ha d'afegir la participació anual en les Trobades de Bastoners de Catalunya.

La incorporació de les bastoneres a la colla va representar un canvi sociològic en un moment que el país mateix estava canviant. L'Àngel Matas, cap de colla i mestre de bastoners fins al 1987, recorda que les noies eren molt més disciplinades, assistien a tots els assajos i s'esforçaven molt a ballar bé. Elles diuen que estaven il·lusionades i no els era difícil. Havien entrat en un món que fins aleshores era dels homes i tenien clar que volien demostrar que ho podien fer tan bé com ells. Parlant amb algunes de les protagonistes recorden fins a quin punt no es permetien cap renúncia

ni cap flaqueja. Ni quan es feien mal per algun cop de bastó —cosa no infreqüent— deixaven de ballar. I és que, en aquell ball, hi havia també un guany en el control de les seves vides. Això que ara en diuen empoderament. Les actuacions que feien arreu i les excursions amb la colla els permetien una llibertat que no havien conegut fins aleshores. Entre les que s'hi van anar incorporant posteriorment, algunes recorden que a casa no les deixaven sortir al vespre, però si era per anar a assajar, sí. I també recorden les petites crisis en el grup dels bastoners. Els que van sortir. Els que no volien assajar amb elles. Els que amenaçaven de no tornar si les noies continuaven ballant. La colla de nois es va arribar a desfer, però un grup va acabar tornant. I, d'aleshores ençà, la colla ha continuat funcionant, com ho ha fet durant més de cent anys i en el cas de les bastoneres, quaranta. Una efemèride per celebrar.

L'Àngel Matas, que va deixar escrites les seves memòries, ens recorda qui van ser les primeres bastoneres de Masquefa: M. Àngels Esteve, Rosa M. Estruch, Lúdia González, Montserrat Isart, M. Àngels Mas, Cristina Mas, Montserrat Mas, Mercè Pegueroles, Margarita Riudavets, Marta Riudavets, Montserrat Riudavets i Mercè Velasco. Elles, i totes les que les han seguit, van demostrar que, a vegades, el món es pot canviar en petites coses que arrenen i després ja ningú no les pot tombar.

M. CARME JUNYENT I FIGUERAS (Masquefa, 1955). Professora titular de lingüística general a la UB. La seva darrera publicació és *Escoles a la frontera, un recorregut per tots els pobles de l'Anoia*. És fundadora i membre del consell de redacció de la *Revista d'Igualada*.

